

Foto : Rudi Debruyne

Everzwijn (*Sus scrofa*)

Zwijnen en mooi zijn

Over smaak en kleur valt niet te discussiëren, maar jonge Everzwijntjes zijn gewoon mooi. Een ontmoeting met deze “pyjamaatjes” is en blijft een geweldige ervaring voor de natuurliefhebber. De volwassen dieren stralen dan weer kracht en zelfzekerheid uit, met hun massieve kop, hoge schoft en stugge rugharen. En net die haren gebruiken mensen al eeuwen lang om zichzelf mooi te maken. Er worden haarborstels van gemaakt.

Schweinerei

Het zakelijke en wetenschappelijke vakjargon is schatplichtig aan de Engelse taal, maar het jagerslatijn is doorspekt met Duitse termen. Het Everzwijn wordt bestempeld als zwartwild (schwarzwild), roodwild doelt op het Edelhert en reewild vervolledigt de club.

Een groep Everzwijnen wordt een rotte genoemd. Ze bestaat uit enkele volwassen vrouwtjes (zeugen) met hun jongen van hetzelfde jaar (frislingen) en van het vorige jaar (overlopers). De mannelijke overlopers verlaten de rotte en voegen zich samen in losse groepen van lotgenoten. Volwassen mannetjes leven solitair en worden keilers (of beren) genoemd. Dat heeft te maken met hun lichaamsvorm. “Keil” betekent immers “wig”.

Die wigvorm laat hen toe om door dicht struweel te breken.

De bronst valt in de herfst en winter. Dan vechten de keilers om de zeugen. Het kan er zeer heftig aan toe gaan. Met hun honderd kilo brute kracht en vlijmscherpe slag-tanden kan dat een gevecht zijn op leven en dood. Speciaal voor deze gelegenheid is hun borstkas voorzien van een dikke laag kraakbeen, die longen en hart beschermt.

Als vuistregel voor de lengte van de dracht hanteert men 3 maanden, 3 weken en 3 dagen. Een snelle rekensom leert ons dan dat de meeste jongen in februari en maart geboren worden, maar in feite kunnen er heel het jaar biggen zijn.

Vadsige wroeter

Everzwijnen zijn buitenbeentjes onder de hoefdieren. Het zijn echte alleseters. Ze hebben maar één maag en herkauwen niet. Dat heeft een grote invloed op het voedsel dat ze verkiezen. Dat moet goed verteerbaar zijn en veel energie opleveren. In het najaar staan allerlei noten op het menu. Ondanks hun enorme kaken zijn ze toch in staat kleine beukenootjes op te rapen en eikels in een mum van tijd te ontschillen. Het zijn belangrijke voedselbronnen waarmee de zwijnen een vetlaag opbouwen voor de winter.

Ze vreten zich letterlijk vol en liggen overdag “zo lui als een varken” in hun ketel (nest). Ook dierlijk voedsel wordt niet geschuwd. Dat kunnen regenwormen, keverlarven, amfibieën, muizen of grondbroedende vogels zijn. Zelfs een kadaver lokt hongerige everzwijnen. Verder zijn ze vooral geïnteresseerd in wortelknollen zoals die van de adelaarsvaren, maar ook landbouwgewassen als aardappels en bieten moeten er soms aan geloven.

Het gemak waarmee wilde zwijnen met hun snuit de grond omwoelen, illustreert hun uitzonderlijke kracht. Het gewroet wordt hen immers niet altijd in dank afgenomen. Ze kunnen lelijk huishouden in graslanden en akkers. Ook zeldzame vegetaties in sommige reservaten blijven niet gespaard. De effecten op de bosbodem zijn vooral positief, zeker als de populatiedichtheid niet extreem hoog is. Het woelen zorgt voor een snellere vertering van gevallen bladeren en creëert nieuwe kiemkansen voor planten als Fraai hertshooi en Mannetjesereprijs. Planten met wortelstokken hebben wel eens last van vraat. De Bosanemoon is hiervan een voorbeeld.

Everzwijnen in de Lage Landen

Duizenden jaren lang leefden er Everzwijnen in onze bossen, maar in de 19e eeuw werd de soort bijna uitgeroeid. Op enkele zwervers uit Wallonië of Duitsland na, bleef het meer dan een eeuw rustig op het zwijnenfront. Enkel na de tweede wereldoorlog zien we weer een opvallende toename in het aantal geschoten dieren (enkele tientallen). Vijf jaar verbod op het dragen van wapens bleek voldoende om de populatie eventjes te laten heropflakkeren. Het landschap was echter niet helemaal geschikt. Er bleven te weinig rijpe bossen over en de varkens verdwenen weer. Op het einde van de twintigste eeuw begonnen de populaties sterk te groeien in heel Europa en een herkolonisatie van de Lage Landen kon dan ook niet uitblijven. Er worden enkele verklaringen voor dit succes naar voor geschoven. Milde winters in een warmer wordend klimaat zorgen voor een grotere overlevingskans bij de biggen. Er zijn ook opvallend meer mastjaren (jaren met grote zaadproductie) bij beuk, kastanje en eik. De bossen zijn ook ouder geworden en veel bomen hebben een leeftijd bereikt waarop ze zaden produceren. Tenslotte is er de toenemende intensivering van de landbouw. Vooral de maïsteelt is voordelig voor de zwijnen. In deze velden vinden ze de nodige dekking én voedsel.

Zwijgen en mooi zijn

Er schort iets aan ons natuurbeeld. Zondagmiddag trekken we naar de laatste snippers groen om te ontspannen, te kijken, te genieten. Op vakantie gaan we steevast op zoek naar de mooiste landschappen. Vanuit onze zetel zijn we bevoorrechte getuigen van het leven op de Afrikaanse savanne. Maar wanneer die natuur onze veilige cocon binnendringt, is het gedaan met de pret. Een spin op het toilet en de stoerste pantoffelheid trekt ten strijde. Eén Wolf in de Ardennen haalt de verzamelde Belgische pers. Een rotte Everzwijnen duikt op in een nieuw leefgebied en de burgemeester schouderd het geweer. Jammer, we zijn blijkbaar nog niet toe aan een volwassen relatie met de natuur, in goede en kwade dagen. Haar onvoorspelbaarheid geeft ons een irrationeel gevoel van onveiligheid. We dringen haar in een keurslijf en behandelen haar zonder respect. Sois belle et tais-toi.

Samenleven met het Everzwijn

Het gaat de Everzwijnen dus voor de wind. We zijn inmiddels van de eerste schok bekomen en beseffen nu ook dat de opmars niet meer te stuiten is. Het dier uitroeien in Vlaanderen is onbegonnen werk, dweilen met de kraan open. Natuur- en jagersverenigingen vinden dat ook niet opportuun. De soort hoort thuis in onze bossen en vervult daar een belangrijke rol. Ook de Vlaamse regering heeft haar standpunt van 2008 herzien en streeft nu niet langer een nulstand na. Er worden gedoogzones afgebakend, waar het Everzwijn welkom is.

Vreedzaam samenleven zal wel wat inspanningen vergen. Schade aan landbouwgewassen moet voorkomen of eventueel vergoed worden. De kans op aanrijdingen kan serieus verminderd worden door inrichting van de berm, plaatsen van wildspiegels, een aangepast rijgedrag en op sommige plaatsen eventueel door het aanbrengen van wildrasters.

Meer over het Everzwijn: http://www.natuurpunt.be/nl/teveel-of-te-weinig-everzwijnen_2442.aspx

Auteur: Joeri Cortens, educatief medewerker Natuurpunt Educatie, www.natuureducatie.be